

Verkondiging zondag 25 september 2022 De Schutse, Uithoorn – Willen we leven dan...

ds. Sibilla Verhagen

Lezing: (Amos 1 vers 1,2), Amos 6

Geliefden van onze Heer Jezus Christus,

Vandaag hebben we een heftige Bijbeltekst. Zeer heftig. En toch voelde ik me enigszins aangesproken. Dat kwam omdat ik de dag voor dat ik deze Bijbeltekst zag, een andere tekst had gelezen. Dat was in een krantenartikel op maandagavond. Ik las niet over de Queen, nou ja ook wel een beetje, maar mijn geest bleef hangen bij een krantenartikel over 'consuminderen'.

In 1990, ruim dertig jaar geleden dus, is die term 'consuminderen' voor het eerst uitgesproken door een ambtenaar. En hij zei dat we in plaats van consuméren moesten consuminderen. Wilt u 'meer of minder'? Nou, die keer was minder het goede antwoord geweest, wat overigens niet gegeven werd. In 1990 was er al een enorme toename in consumptie te zien. En in de dertig jaar daarna, de afgelopen dertig jaar dus, is dat nog steeds niet minder geworden.

Even een paar cijfers:

De vleesconsumptie. In 1950 consumeerde we 17 kilo per persoon. In 1990 gingen we richting de 80 kilo. En dit is inclusief botafval, dus wat je niet direct opeet. En sindsdien zitten we nog steeds rond die 80 kilo. In vergelijking met 1950 is het dus ruim vier en half keer zo veel per persoon.

De kaasconsumptie. In 1950 aten we zo'n 5 kilo, in 1990 zo'n 15 kilo, en nu schat ik het op ruim 23 kilo. Ook ruim 4,5 keer zoveel.

En de wijnconsumptie, in een jaar per Nederlander, houd je vast: die is van een halve liter in 1950 naar ruim 26 liter gegaan in 2021. En bier: van 11 liter in 1950 naar zo'n 80 liter nu. Maar in alcoholgebruik is wel een dalende trend te zien sinds de jaren '80, het was dus nog meer, maar we zitten ver uit de buurt van 1950.

Consuminderen, we wisten het wel en we doen het niet. Daar had ik dus over gelezen in het krantenartikel. En toen las ik de dag erna Amos 6. Ik ben dan wel geen leider van dit land, maar toch herkende ik iets.

'Jullie eten lammeren uit je kudde' - dat Texels lam ligt bij ons in de diepvries, en het smaakt goed. 'Uit grote schalen drinken jullie wijn' – nou, die gemiddelde 26 liter wijn per Nederlander, is bij mij wel 52 liter.

'Jullie denken op de harp te spelen als David zelf' – ja, ik verbeeld me Bach te spelen zoals het de grote Bach zelf welgevallig zou zijn.

Ok, dat gefeest en geluier, dat valt dan wel weer mee, vind ik zelf.

Hoewel, als je het weer wat breder beschouwt, dan feesten we als samenleving misschien toch wel weer veel. Want als je vanaf de jaren '50 gaat kijken dan is veel van wat we toen als luxe beschouwden, heel normaal geworden. Het blijkt dat de grenzen steeds worden opgerekt, het gebeurt zonder dat we het door hebben. Toen, in 1950, was bijvoorbeeld op vakantie gaan een uitzondering. Maar nu vinden we dat iedereen recht heeft op vakantie en permitteren velen van ons zelfs meerdere vakanties per jaar, ik mijzelf ook. Onze samenleving is nog steeds ingericht op consumeren en niet op consuminderen. In onze economie zetten we nog steeds in op groei, op groei in consumptie welteverstaan.

Je zou onze samenleving decadent kunnen noemen. Het lijkt fijn die welvaart, maar als je verder kijkt, is het niet zo mooi. Decadent is onze samenleving, en wij daarmee ook he? Je kan niet zeggen: ik ben een individu, ik doe het in mijn eentje anders. Helaas, zo zit de werkelijkheid niet in elkaar. Wij zijn nooit alleen maar individu. Want wij zijn met huid en haar aan elkaar verkleefd in ons samenleven. Wij kopen brood, brood bij een bakker. Wij rijden over straat, een straat die de stratenmaker gelegd heeft. Wij leren iets, van een lerares. Wij doen ons werk, werk bij onze klant. Onze burens gaan op vakantie, en wij merken het. Wij zijn hoe dan ook onderdeel van deze samenleving, wij kunnen niet op een andere manier er zijn. Wij plukken van de vruchten van ons samenleven én wij worstelen met het kwaad dat ons samenleven zaait, wat wij dus zaaien.

De welvaart is overduidelijk toegenomen. Dat lijkt fijn. Maar de toename in consumptie heeft mens en dier geen recht gedaan. Ook dat weten we nu en weten we al een tijdje. De aarde draagt ons wel, maar draagt ons krakend. In de jaren '80, ik herinner me het als kind, toen moesten we in de zomer na een uur autorijden de voorruit schoonmaken, zoveel insecten waren erop geplet. Heb je dit jaar je autoruit schoongemaakt vanwege de insecten? Ik niet.

De welvaart is overduidelijk toegenomen. Dat lijkt fijn. Maar het heeft ook een pijnlijke keerzijde. Want ons consumptiegedrag is genormaliseerd, telkens is de grens opgerekt, steeds verder, en we zijn het steeds weer normaal gaan vinden. Het is moeilijk voor ons om van de genormaliseerde hoge grens terug te komen. We vinden we het maar moeilijk om te delen met mensen elders of om hun recht te laten gelden. De handel in vele goederen die wij consumeren gaat gepaard met het schenden van arbeidsrecht. De macht van ons westerse geld en onze consumptiegerichtheid heeft een perverse werking op machtigen in kansarme landen.

Ons bewustzijn van de kwalijke gevolgen van ons consumptiegedrag groeit, dat wel. Maar echt een andere weg ingeslagen zijn we als samenleving nog niet.

Dat kunnen we maar beter wel doen. Want wij roepen het oordeel over ons af. Een oordeel dat zich wellicht al aan het voltrekken is, wie zal het zeggen? Een oordeel dat wij aan onszelf voltrekken. En dat valt in de Bijbel vaak samen met het oordeel dat God aan ons voltrekt.

De Bijbel is op bepaalde punten een duidelijk boek. Als je niet tot inkeer komt, als je je kwalijke gedrag niet achter je laat, hoef je bij God niet aan te komen. Dit kennen we wel uit onze menselijke relaties. Als kind weet je dat je ouders bepaalt gedrag afkeuren. Als partner weet je dat je vrouw of man sommigen dingen verafschuwt, en je laat het wel uit je hoofd. Hoe hechter we aan elkaar gerelateerd zijn, hoe meer we ons aan de ander gelegen laten liggen. En dat een ander boos op ons wordt, kan een teken van betrokkenheid zijn. Dat God boos op zijn volk wordt, en hoe – in Amos is het werkelijk een verschrikking, is een teken van diepe betrokkenheid. God wil echt niet dat zijn volk rechten van mensen schendt. Daarom klinkt er zo hard Gods oordeel. In hetzelfde boek Amos, in het hoofdstuk ervoor dat we lezen, staat een oproep, die klinkt anders maar heeft precies hetzelfde doel: zoek God en leef!. 'Zoek Mij en leef!', roept God zijn volk toe. God wil geen ondergang van mensen maar het leven van ons mensen. God wil leven waarin elk mens basaal recht gedaan wordt.

Willen wij dat ook? Willen wij het leven van onszelf? Willen wij het leven met anderen? En mag ons dat veel kosten?

Leven, het goede leven, leven waar mens en dier recht gedaan wordt, is er in deze wereld niet zomaar. Recht doen, vrede er laten zijn, dat vergt inspanning. Dat kan van ons vragen om een andere weg in te slaan. En ik denk dat op het gebied van ons consumptiegedrag, onze eendimensionale gerichtheid op economische groei, wij een andere weg in moeten slaan. Wij moeten niet een beetje hier en daar aanpassen, maar omkeren en naar minder. Dat vraagt een omslag in denken en dat vraagt om een verandering in gedrag. De cijfers tonen het overduidelijk aan, we moeten naar minder.

En niet alleen maar als individu. Het is nog veel uitdagender, maar daarmee ook dragelijker. We moeten niet alleen naar minder als individu, maar we moeten het ook doen als collectief. Sámen moeten we naar minder. We hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid, we zijn samen op de aarde. Ben ik mijn broeders hoeder? Ja, dat zijn we. En die broer of zus die gehoed moet worden, die zit niet alleen hier in de kerk, maar ook daarbuiten, dat is elke naaste. En die broer of zus die gehoed moet worden, ben je ook zelf. Wees je hiervan bewust, dat je ook zelf gehoed moet worden, daar word je minder moralistisch van. Sámen moeten we naar minder. Met elkáar moeten we naar anders. We hebben een gezámenlijke verantwoordelijkheid.

Dus laten we luisteren naar de goede stemmen rondom ons. En laten we ook zelf zo'n goede stem zijn in het geheel. En als het ons als samenleving lukt, wordt het vervolgens ook weer makkelijker voor elk van ons als individu. Want verbonden als we zijn, liften we mee in het kwaad, maar ook in het goede.

Laten we samen het goede zoeken, laten we God zoeken, en: leven.

Amen

